

2. Jak obywatele uczestniczą w życiu publicznym?

Podstawą demokracji jest uczestnictwo obywateli w życiu publicznym. Może ono wyrażać się poprzez udział w wyborach, sprawowanie władzy na wszystkich szczeblach, poparcie dla działań rządzących lub różne formy protestu, indywidualne tworzenie społeczeństwa obywatelskiego (np. zakładanie stowarzyszeń), działania jednorazowe i długofalowe, lokalne i obejmujące całe społeczeństwo. Wielu ludzi jednak uważa, że nie ma wpływu na to, co się wokół nich dzieje – uczniowie dowiadują się, dlaczego tak jest, oraz mają okazję przekonać się, jak wiele mogą zdziałać obywatele na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i globalnym. Szukają też odpowiedzi na pytanie, jak młodzi ludzie mogą wpływać na decyzje przedstawicieli władzy i życie publiczne.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy – dział IX pkt 3;
- uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań – dział IX pkt 5.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wymienić główne podmioty życia publicznego;
- rozpoznawać różne formy uczestnictwa obywatelskiego w życiu publicznym oraz scharakteryzować wybraną formę;
- podać przykłady sytuacji, w których obywatele wywierają wpływ na decyzje władz lokalnych, państwowych czy międzynarodowych;
- sformułować argumenty przekonujące do aktywności publicznej;
- wyjaśnić, dlaczego ważne jest przestrzeganie zasad etycznych przez poszczególne podmioty życia publicznego.

METODY PRACY

- rozmowa nauczająca
- praca w grupach lub w parach
- minidyskusja
- praca z tekstem

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Aktorzy życia publicznego” (praca w grupach). Poleć, by uczniowie i uczennice zapoznali się z tabelką „Aktorzy życia publicznego” (s. 168) – zwróć ich

uwagę na to, w jak różnych obszarach życia publicznego działają (od polityki po życie społeczne). Podkreśl, że choć „aktorów”, czyli podmioty życia publicznego, różnią cele działania i sposoby finansowania, to wszyscy uczestniczą w politycznej debacie dotyczącej kształtu naszego państwa – współpracują bądź konkurują ze sobą.

ROZWINIĘCIE

2. Podziel uczniów na sześć zespołów, rozłóż pomiędzy nich główne podmioty, a następnie poproś, by im przyjrzeni się dokładnie i spróbowali znaleźć ich konkretne przykłady (ogólnopolskie lub lokalne) oraz zastanowili się, w jaki sposób uczestniczą w życiu publicznym i jak je kształtują. Poproś zespoły o krótką prezentację, a następnie podsumuj i uzupełnij wypowiedzi uczniów, korzystając z wiadomości zawartych w tekście „Aktorzy na publicznej scenie” (s. 169).

3. „Etycznie i nieetycznie...” (rozmowa nauczająca). Podkreśl znaczenie reguł i zasad etycznych w życiu publicznym. Zapytaj uczniów i uczennice, czy słyszeli ostatnio w mediach o nieetycznych zachowaniach omawianych wcześniej podmiotów życia publicznego. Poproś o konkretne przykłady, aby ułatwić im zadanie, podaj przykład z podręcznika „To były zagrania nie fair...” (s. 170). Zastanówcie się wspólnie, które zasady zostały naruszone, w jaki sposób i przez kogo. Zapytaj uczniów, czy potrafią przewidzieć konsekwencje takiego zachowania. A może są im już znane?

4. „Co może obywatel?” (praca w parach). Wytlumacz uczniom znaczenie pojęcia „społeczeństwo obywatelskie”. Poproś, by przypomnieli sobie wiadomości z zajęć o samorządzie lokalnym i zasadach demokracji, a potem uzupełnili w parach, przerysowaną z podręcznika do zeszytu lub na kartkę tabelę „Co może obywatel?” (s. 170–171). Poleć, by podkreślili te formy publicznego działania obywateli, które pozwalają bezpośrednio wpływać na władze (np. udział w wyborach i referendach), oraz takie, które stwarzają szansę tylko pośredniego – choć równie ważnego – wpływu (np. protesty, udział w partiach politycznych). Poleć uczniom, by na zakończenie tego ćwiczenia przeczytali (lub sam/sama im krótko zreferuj) tekst „Społeczeństwo obywatelskie” (s. 171–172) i wynotowali w zeszytach różne formy organizowania się obywateli realizujących swoje cele. Krótko podyskutujcie na temat wartości, jakim jest uczestnictwo obywateli w życiu publicznym. Możesz zapytać uczniów, na czym mogłoby polegać ich zaangażowanie w poszczególne działania z tabelki. Poproś, by podawali konkretne przykłady (co? z kim? kiedy? jak?).

Zeszyt
ćwiczeń
s. 84
ćwic. 1

ZAKOŃCZENIE

5. „Szczęście publiczne?” – podsumowanie (praca własna, dyskusja). Podsumowując przebieg zajęć, poproś uczniów i uczennice, by zastanowili się i odpowiedzieli pisemnie na poniższe pytania:

- *Czy uczestniczyłeś/aś kiedyś w zbiorowym działaniu, które sprawiało ci przyjemność?*
- *Czy zgadzasz się z opinią, że młodzi Polacy są bierni i interesują się wyłącznie własnymi sprawami?*

Niech dwie lub trzy osoby odczytają swoje odpowiedzi na głos. Spróbuj sprowokować wśród uczniów i uczennic krótką rozmowę na temat „Czy warto działać na rzecz publicznego dobra?”. Zapisz argumenty po dwóch stronach tablicy, po jednej stronie te entuzjastyczne, a po drugiej – sceptyczne. Podkreśl, że każde działanie na rzecz dobra publicznego przynosi nie tylko konkretne efekty, ale też... osobistą satysfakcję.

Poinformuj, że znana pisarka Hannah Arendt pisała o szczęściu publicznym, które bierze się z możliwości zmieniania świata. Zachęć uczniów i uczennice (tych przekonanych o wartości działania publicznego i tych sceptycznie do niego nastawionych), by w domu przeczytali fragmenty tekstu wspomnianej pisarki (znajdą je na stronie KOSS online).

6. Zadanie domowe (analiza źródeł, praca własna). Zaproponuj uczniom pracę domową do wyboru:

- „Młodzi obywatele działają” – poleć uczniom i uczennicom, by zajrzeli na stronę internetową CEO i odnaleźli na niej informacje dotyczące programu „Młodzi w Akcji” i zapoznali się ze sprawami, jakie postanowili rozwiązać ich rówieśnicy. Poproś, by wynotowali te działania, które ich zdaniem odpowiadają także potrzebom mieszkańców waszej miejscowości i są warte naśladowania. Zachęć ich do realizacji projektu zespołowego w wybranej sprawie.
- „Dawcy czasu” – poproś uczniów, by wyszukali po pięć przykładów rozmaitych działań wolontariackich, w które angażują się ich rówieśnicy. Poleć, by przy każdym z przykładów zapisali, czym ci młodzi wolontariusze dzielą się z innymi. Na jakie społeczne potrzeby odpowiadają?

ĆWICZENIA DODATKOWE

▣ „Projekt krok po kroku” (projekt uczniowski). Realizacja działu dotyczącego aktywności obywatelskiej jest doskonałą okazją, by zachęcić uczniów do zrealizowania kampanii społecznej na rzecz innych – swoich rówieśników, szkoły, społeczności lokalnej. Przeanalizujcie wspólnie tekst z ramki „Projekt krok po kroku” (s. 173), przypominając sobie zasady działania projektowego. Poproś uczniów, by się zastanowili, w jakie działanie chcieliby się zaangażować, a potem wspólnie je zaplanujcie i przeprowadźcie. Uczniowie mogą sięgnąć do pomysłów z zajęć o lokalnej wspólnocie, podczas których diagnozowali problemy dotyczących młodych.

▣ „Wolontariat uczniowski” (praca własna, praca z tekstem)). Możesz zachęcić uczniów, by weszli na stronę internetową www.ochotnicy.waw.pl poświęconą rozwojowi wolontariatu w Warszawie, będącej nie tylko źródłem wiedzy o wolontariacie, ale także inspiracją do różnego rodzaju działań. Polecamy także artykuł autorstwa Alicji Pacewicz pt. „Czego wolontariat może nauczyć młodych ludzi (i szkoły)?”, dostępny na stronie internetowej KOSS w zakładce Dla nauczycieli/Uczyć inaczej.